

Српски језик _ I 1,2,3,7_ 69. и 70. час

17.03.2020.

Наставна јединица: Народне приповетке (подела) одлике

Народна приповетка је прозна врста са развијеном фабулом. Преноси се усменим путем. Вук Стефановић Караџић је започео систематско сакупљање, проучавање и објављивање народних приповедака (1821.и 1853.године) и установио поделу и својства.

Вук Стефановић Караџић је поделио приповетке на мушке и женске, као и песме. Женске су оне где су описана чудеса-оно што не може бити и мушке-оно што би могло бити. Многемушке приповетке су смешне и шаљиве, а могле би се разделити на дугачке и кратке.

Данас имамо ову изведену класификацију народне прозе:

1. бајке или женске (нестварне, фантастичне) приче;
2. озбиљне или реалистичке (мушке) приповетке или новеле;
3. басне;
4. легенде;
5. приче о животињама;
6. шаљиве приче;
7. анегдоте;
8. кратке народне умотворине:
  - пословице
  - питалице
  - загонетке са одгонеткама
  - шале
  - брзалице
  - изреке
  - басме

Бајка је нестварна фантастична прича.

- садржи нестварна и натприродна бића (змајеви, аждаје, виле, кепеци, дивови, ђаволи, вештице, чаробњаци), а има их у води,дрвећу, шумама;
- фантастични предмети којима се савладају препреке и време (чаробни штап, летећи ћилим,чудотворни прстен, немушти језик, капа која чини човека невидљивим);
- често се врши преображај бића (разна претварања бића у животињу и обратно,умире се и оживљава), јунак све може;
- зачарани простор (чудесни дворци, зачаране пећине, зачаране планине, реке,мора, чардаци ни на небу ни на земљи);

- стереотипни почетак (био једном један цар...) и завршетак (живели су срећно), радња није везана за одређено време или место збивања.
- јунаци бајке немају имена (краљеви, принцезе...);
- мотиви:
  - маћеха не воли пасторку;
  - старија браћа пакосте млађем;
  - убијање аждаје;
  - сиромах се жени царевом ћерком;
  - радња је богата разним догађајима који се понављају и градацијски расту по тежини и опасности;
  - човек увек побеђује зло и натприродне силе;
  - општа места у бајци (број 3,7 или 9).

Најлепше бајке:

- „Златна јабука и девет пауница“
- „ Чардак ни на небу ни на земљи“
- „Девојка бржа од коња“
- „Баш-челик“
- „Немушти језик“(може бити и прича о животињама)
- „Ђаво и његов шегрт“
- „Златоруни ован“
- „Змија младожења“.

За домаћи задатак:

Изабрати бајку и

1. наћи тему, мотиве, уводни мотив;
2. написати структуру приче, како су се догађаји хронолошки одвијали;
3. Ко је главни јунак? Ко су остали јунаци?;
4. наведи динамичке мотиве, мотиве који поркрећу радњу;
5. наведи препреке које постоје;
6. увођење мотива тајне и забране, змаја, магијских елемената;
7. нађи оно што је фантастично, реално, надреално;
8. извући поруке изабраног дела.

„Златна јабука и девет пауница“

-Бајковита прича, алегоријска прича.

-Трагање за златном пауницом је трагање за лепотом жене и властитом срећом (зато је алегоријска прича).

-Почетак бајке је „...Био једном један цар и имао три сина...“, а додаје се мотив златне јабуке коју ноћу неко оберне. То је уводни мотив из сфере фантастике.

-Композиција приче је степенаста.

-Од три сина, најмлађи син открива ко бере јабуке (9 пауница).

-Бабетина која спречава царевића (сече пауници прамен косе и она нестаје).

-Најмлађи син полази да тражи златну пауницу (најлепшу).

-Сусрет са бабом царицом поред језера и њена препрека на путу царевића; слуга уз помоћу меха успављује царевића „да смакне доњи клин на горњи“ па ће ме наћи.

-Сусрет са пустињаком у планини (куда да иде).

-Царевић наилази на бели град и у њему пауницу царицу.

-Женидба са царицом и живот у срећи.

-Царевић у подруму ослобађа окованог змаја.

-Змај одводи царицу.

-Царевић поново креће у потрагу за три добра (помоћ рибици, лисици и курјаку) која му се враћају.

-Сусрет са добрим човеом који му показује двор змаја.

-Змај сустигне царцу и царевића на крилатом коњу.

-Захваљујући лукавству жене, царевић успева да се домогне крилатог коња, који је брат змајевог коња.

-Царевић спашава царицу (коњ крилати збаци змаја) и са оба крилата коња оду у њено царство.

Фантастични мотиви: златна јабука, златна пауница, преображење паунице, мотив змаја, моћ бабе да преобрази кобилу и друге животиње, летећи коњ.

Магијски предмети: чудотворни мех, крљушт рибе чудотворна и длака (вука).

Мотиви: Мотив змаја, мотив бабе вештице (носе зло), мотив летећих коња, мотив прелепе девојке, мотив односа старије браће према најмлађем и његов пут до остварења циља.

Порука:

-Човеков сан о лепоти и љубави као идеал.

-До жељеног циља долази се кроз велике муке, неустрашиво и довитљиво.